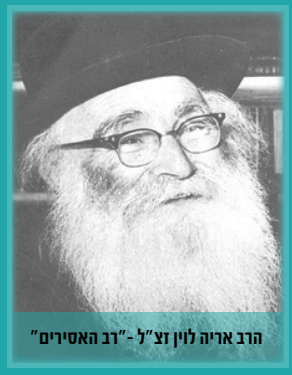
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

ט' כסליו תש"פ

גליון מספר 151

פרשת ויצא

דרך חיים

יעקב אבינו ע"ה מופיע במקרא באופן קבוע כאיש בעל מורא ופחד. הוא חושש מפני לקיחת הברכות מאביו ברמאות, "אולי ימשני אבי והייתי בעיניו כמתעתע". לאחר חלום הסולם בתחילת הפרשה ירא יעקב מפני קדושת אותו מקום, "ויקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה אנכי לא ידעתי. ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה, אין זה כי אם בית אלקים וזה שער השמים" (בראשית כח טז-יז). בסיומה הוא חושש כאשר פני לבן אינם כתמול שלשום, ולכן יוצא לארץ. לאחר שלבן רודף אחריו ומשיגו טוען יעקב "כי יראתי כי אמרתי פן תגזל את בנותיך מעמי". ומיד עורך עימו יעקב גלעד על מנת לוודא שלא יבוא שוב להטרידו.

לאחר כל זה שוב חושש יעקב בתחילת הפרשה הבאה מפני אחיו עשו ומתקין עצמו לדורון, תפילה ומלחמה למולו. "כה תאמרון לאדוני לעשיו, כה אמר עבדך יעקב... ואשלחה להגיד לאדוני למצוא חן בעינך... ויקח בידו מנחה... לעבדך יעקב... וישחו ארצה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו".

החשש הזה גדול כל כך עד שאפילו חז"ל מתנגדים להתנהגות של יעקב אבינו, וכך נאמר בילקוט שמעוני (פרשת וישלח רמז קל):

"רבי יהודה בר סימון פתח מעין נרפש ומקור משחת צדיק מט לפני רשע, כשם שאי אפשר למעין להרפס ומקור להשחת כך אי אפשר לצדיק למוט לפני רשע. אמר לו הקדוש ברוך הוא לדרכו היה מהלך והיית משלח אצלו ואומר 'כה אמר עבדך יעקב'.

רבי הונא פתח 'מחזיק באזני כלב עובר מתעבר על ריב לא לו', משל לארכיליסטים (ראש השודדים) שהיה ישן בפרשת דרכים, ועבר חד מעיר ביה אמר ליה קום לך דבישא שכיח הכא (עבר אחד והעיר אותו מפני שמצויה שם רעה). קם ושרי (היכה אותו). מקפח ביה (קילל אותו). אמר ליה ינער בישא דהוא דמיך ועוררתיה (יתעורר עליך הרע, שהוא היה ישן ואתה עוררת אותו). כך אמר לו הקדוש ברוך הוא לדרכו היה מהלך והיית משלח אצלו ואומר 'כה אמר עבדך יעקב'".

כאמור יעקב מופיע פעמים רבות במקרא כחששן וירא. לא לחינם אנו שרים בכל מוצאי שבת: "אל תירא עבדי יעקב". החשש של יעקב במקרה שלנו הוא גם זה שמסכן אותו בדבר ממנו מפחד.

הגמרא (תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ס עמוד א) מספרת: "ההוא תלמידא דהוה קא אזיל בתריה (הלך אחרי) דרבי ישמעאל ברבי יוסי בשוקא דציון. חזייה דקא מפחיד. אמר ליה: חטאה את, דכתיב 'פחדו בציון חטאים'. אמר ליה: והכתיב 'אשרי אדם מפחד תמיד'. אמר ליה: ההוא בדברי תורה כתיב. יהודה בר נתן הוה שקיל ואזיל בתריה דרב המנונא, אתנח (נאנח). אמר ליה: יסורים בעי ההוא גברא לאתויי אנפשיה (אתה רוצה להביא ייסורים על

המשך בעמוד הבא

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

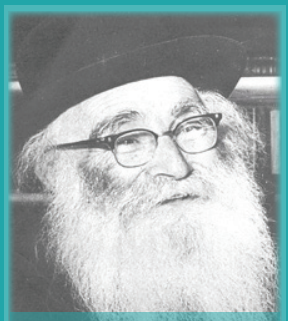

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

דרך חיים

עצמך), דכתיב 'כי פחד פחדתי ויאתיני ואשר יגרתי יבא לי'? והא כתיב: 'אשרי אדם מפחד תמיד'. ההוא בדברי תורה כתיב".

בדברי תורה ניתן לפחד, אמנם בעניינים שאינם דברי תורה אין ממה לחשוש ולפחד. מדוע בדברי תורה יש מקום לפחד?

התורה היא תורת אמת, וכל סטייה קלה ככל שתהיה מהאמת היא יציאה גמורה ממנה ושייכת כבר לעולם של השקר. מידתו של יעקב אבינו היא מידת אמת, כלשון הפסוק "תתן אמת ליעקב". הקב"ה נתן וחקק ביעקב את מידת האמת. לכן כל סטייה ממידתו, מידת האמת, היא בעייתית היא שקר. אם חלילה יסטה יעקב מתכונתו אף במעט יהיה לעשו הרשע מקום להיתפס. הפחד של יעקב הוא מחסרונו האישי, שחלילה לא יהיה בו רבב של חסרון. לכן הוא פוחד מלבן ומעשו, שלא יידבק בו חסרונם. כך גם אומר יעקב לה' "קטנתי מכל החסדים", איני ראוי חרף ההבטחות של הקב"ה אליו.

כך אמר החוזה מלובלין: גם אם הקב"ה בכבודו ובעצמו יאמר לי שאני צדיק אאמין בדבריו רק על אותו הרגע בלבד, שכעבור רגע ודאי לי שכבר קלקלתי. אדם צריך להישמר ולהיות בתכלית הדקדוק, לא לדמיין שהוא שלם ולעזוב את אחריותו על הצדקות והקדושה.

שבת שלום!

טלפון: 1700-700-999 | **דוא"ל:** ish.tsadik@gmail.com | **אתר:** www.ish-tsadik.org.il

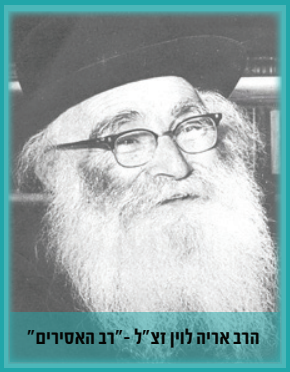
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

רבי נחום כהן, מיקירי ירושלים, שמע מאחד מנכדיו של ר' אריה שבהזדמנות מסוימת שאל אותו סבו: "ישנם שני סוגי אנשים- אוהב אמת ושונא שקר, התדע מהו ההבדל ביניהם?". לאחר שהרהר הנכד בדבר השיב: "איני רואה את ההבדל!". אמר לו ר' אריה: "ההבדל ביניהם הוא מהותי כרחוק מזרח ממערב. זה שאוהב אמת יחפש בזולת את נקודת האמת, ומשימצאנה יאהבנו, ולמחרת כשיראה בו נקודת אמת נוספת יוסיף לאהוב אותו עוד יותר. אבל השׂונא שקר הרי הוא להיפך, ביום האחד יראה בחבורת נקודת שקר ואז ישנא אותו, ולמחרת ימצא בו נקודת שקר נוספת ויוסיף לשנוא אותו, וכן הלאה. נמצא שמי שאוהב את האמת יאהב את הבריות וגם יהיה נאהב על ידיהם, ואילו השונא שקר יגיע למצב ההפוך של שונא את הבריות ושנוא על ידיהם".

(דרך אבות עמ' פג)

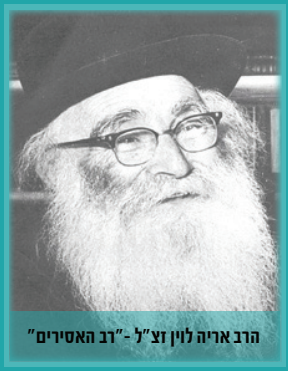
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

לאחר התחנון (מלבד בימים שני וחמישי בהם קוראים בתורה - כפי שנשוב לדיני קריאתה בהמשך בעזרת ה') אומר החזן חצי קדיש ואומרים הציבור "אשרי", "למנצח" ו"ובא לציון".

אמירת "אשרי" נובעת מלשון הגמרא ש"כל האומר 'תהלה לדוד' בכל יום שלוש פעמים מובטח לו שהוא בן העולם הבא", וזוהי הפעם השניה, לאחר שאמרנו בפסוקי דזמרא וקודם שנאמר מזמור זה בתחילת תפילת מנחה. ממשיכה הגמרא ואומרת שהטעם הוא משום שיש בו את כל סדר אותיות הא"ב, וכן שאנו מזכירים בו את תלות מזונותינו ופרנסתנו בבורא יתברך. ממילא כשם שהקפדנו לכוון במילים "פותח את ידך" בפסוקי דזמרא הוא הדין כאן- שעלינו לכוון בהם שמזוננו ופרנסתנו תלויים בבורא יתברך.

אחר אמירת "אשרי" אנו אומרים את מזמור "למנצח" שהוא המזמור העשרים בספר תהלים שבא אחר תשעה עשר מזמורים, כפי שהתפללנו תשע עשרה ברכות. ואומרים אותו טרם "ובא לציון גואל" שהם שווים בעניינם- בתפילה לביאת המשיח גואל צדק במהרה בימינו, שבמזמור זה אנו אומרים "עתה ידעתי כי הושיע ה' משיחו".

ישנם ימים שבהם אין אומרים "למנצח", כיוון שבאמירתו אנו מזכירים "יענך ה' ביום צרה", ולא יתכן לאמרו ביום שמחה- שאינו יום צרה. למנהג הספרדים אין אומרים "למנצח" בכל יום שבו אין אומרים תחנון, ואפילו אם אמורים לומר אלא שבבית הכנסת אין אומרים - גם "למנצח" לא יאמרו. אך למנהג האשכנזים אין אומרים למנצח רק בראש חודש, חול המועד, אסרו חג, ימי החנוכה, שני ימי הפורים (ובשנה מעוברת- אין אומרים בשניהם גם באדר ראשון), ערב פסח וערב יום כיפור, תשעה באב ובבית האבל. במקרה שהתחיל החזן לומר "למנצח"- לכל הדעות אם לא אמר "ביום צרה" יפסיק מיד ויתחיל לומר "ובא לציון", ואם אמר פסוק זה נחלקו הפוסקים מה יעשה החזן- יש שאמרו שיחתום את הפרק על מנת לתקן את הזכרת ביום צרה, ולדעת מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל יעצור במקום בו נזכר ויתחיל מיד "ובא לציון".

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

שאלה | האם יש לשים דווקא את יד ימין על העיניים בשעת קריאת שמע?

תשובה | השו"ע (סי' ס"א) מביא שנוהגים לתת יד על העיניים בפסוק הראשון של קריאת שמע, והטעם הוא כדי שלא יבוא להסתכל בדבר אחר שיימנע ממנו לכוון. ויש לציין את דעת הבא"ח שצריך לשים את היד על עיניו עד אחרי אמירת "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", משום שעד לשם הכוונה מעכבת.

מצאתי בכתבי רבי חיים ויטאל שיש לשים דווקא את יד ימין, וכן פסק מרן המ"ב בשם העטרת זקנים. ומלשון המהרח"ו משמע שיש לכסות את העיניים ביד עצמה, וזהו סוד עולימתא שפירתא דלית לה עיינין. אך הרבי מקלויזנבורג (דברי יציב) כותב שלא צריך לשים בדווקא על העיניים, ולכן יכול לשים גם על המשקפיים. ויש מקובלים ידועים (המהרי"ץ) שכיסו את פניהם בטלית בעזרת היד. ומכל האמור עולה שהעיקר הוא הכוונה לייחד את שם ה', לקבל עול מלכות שמיים ולפרוש מכל ענייני העולם הזה.

טלפון: 1700-700-999 | דוא"ל: ish.tsadik@gmail.com | אתר: www.ish-tsadik.org.il